

неможливість встановлення їхнього місця перебування чи фізичної доступності до них;

– проведення експертиз. За об'єктивних обставин можуть бути відсутні можливості, щоб дістатися експертних установ.

Здійсненню досудового розслідування у наведеній категорії проваджень сприяють чинні в Україні державні та недержавні інституції, які тримають бази даних, де накопичуються матеріали, що можуть стати свідченнями насильства, скоєного в умовах збройного конфлікту. До таких, зокрема відносяться: портал «Українсько-російська війна: докази» Міністерства юстиції України; Департамент документування воєнних злочинів Української Гельсінської спілки з прав людини; ГО «Докудейз» (архів війни) тощо.

Список використаних джерел

1. Декларація ООН про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/armed.shtml.

2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

3. Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в конфлікті. Краща практика документування сексуального насильства як злочину або порушення міжнародного права. 2-ге видання, березень 2017. URL: https://womenua.today/UWC-library/unwomen/37-International_Protocol_2017_2nd_Edition_UKR.pdf.

Попович Мирослав Вікторович,
завідувач криміналістичної лабораторії
ім. Ганса Гросса Чернівецького
національного університету ім. Юрія
Федьковича

ПИТАННЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПОТЕРПІЛОГО ПІД ЧАС ДІЇ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВОЄННОГО СТАНУ

Пріоритетним завданням політики держави в усі часи є і буде захист і забезпечення прав неповнолітніх з метою їх належного фізичного, психологічного, психічного та соціального розвитку.

В ці складні для України буремні часи, на жаль, такий захист не завжди дієвий і кількість кримінальних правопорушень проти неповнолітніх не зменшується. Більше того, до проявів злочинності, що існували внутрішньо в Україні, додаються ще протиправні дії ззовні. Таким чином, правоохоронні органи змушені розмежовувати дані категорії з метою встановлення фактів та обставин, що реально впливали на скоєння кримінальних правопорушень та відповідного суб'єкта їх вчинення. Це питання виявляється не з простих, оскільки

ускладнюються тим, що часто лише потерпілий неповнолітній може надати інформацію, що може стати доказовою.

Ми зазначали раніше в своїх роботах, що особливе місце у поновленні порушених прав неповнолітнього займає досудове розслідування, яке передбачає допит окремих учасників кримінального провадження, у тому числі потерпілих. Інформація, отримана в межах досудового розслідування під час допиту потерпілих, є надзвичайно важливою, оскільки саме потерпілі можуть найточніше охарактеризувати вчинення злочину, вказати обставини, що супроводжували його вчинення, встановити підозрюваних, навіть взявши до уваги їх особливий стан. Хоча існує чіткий механізм допиту потерпілих і свідків, до неповнолітніх не можна застосовувати ті самі методи допиту, що й до дорослих, оскільки з неповнолітніми потрібно поводитися по-іншому, враховуючи їх вік і різницю в розвитку [1, с. 487].

В свою чергу, очевидним є й той факт, що «складність та значущість даної слідчої (розшукової) дії вимагає його вивчення... щодо, в першу чергу, потерпілого» [2, с. 86].

І як результат розуміння кожним слідчим (який працює з дітьми) своєї високої ролі, що була довірена йому суспільством – є впровадження в кримінальний процес таких елементів допиту, що сприяли б звільненню від уяви конкретної дитини про те, що вона жертва. Уява дитини над всіма чуттями носить об'ємлюючий характер. Тож, вирішальним під час роботи слідчого з уявою дитини-жертви є виміщення болю дитини, наприклад, на демонстраційних ляльках [3, с. 248].

Незважаючи на законодавчу регламентацію тактики та методів допиту неповнолітніх потерпілих на досудовому провадженні як у міжнародному, так і в національному законодавстві, практичне проведення цієї слідчої (розшукової) дії має низку недосконалостей або прогалин, що негативно впливає як на неповнолітніх, так і на результати кримінального провадження. Зокрема, це стосується неточності або декларативності положень. Це, в свою чергу, створює перешкоди для процесуальної практики допиту неповнолітніх потерпілих у досудовому провадженні.

За даними проведеного нами дослідження, 47 % слідчих підтвердили, що мають місце надання доручень оперативним співробітникам про проведення допиту неповнолітніх. І хоча більшість респондентів акцентує увагу на тому, що доручення стосувалися допиту неповнолітніх-свідків, нами активно відстоюється позиція про те, що під час досудового розслідування допит неповнолітніх не може бути доручено оперативним співробітникам, оскільки це протирічить моральним вимогам. Допитом неповнолітніх повинні займатися висококваліфіковані спеціалісти, які пройшли відповідну підготовку/перекваліфікацію, зокрема, по віковій дитячій психології. На наше переконання, оперативний співробітник більш

результативний під час оперативно-розшукових заходів, що спрямовуються на з'ясування кола суб'єктів, які могли б щось знати про скоєне кримінальне правопорушення.

Разом з тим, відповідно до ч. 11 ст. 615. «Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану» [4] допит неповнолітніх набуває нових рис та особливостей. І постає питання в тому, чи не протирічить новим впровадженням реформам норма згаданої статті? Наприклад, програма «Барнахус» та «Барнахус +» [5] поцілена на використання ідей, що є дружніми до дитини, на використання психотерапії, залучення психологів в одному центрі надання допомоги. Згодом, будемо бачити, але в умовах воєнного стану очевидним є необхідність залучення кваліфікованих психологів до проведення допитів, розробленні за їх участю методичних рекомендацій, що сприяли б кращій роботі органів досудового розслідування з урахуванням інтересів неповнолітніх і розумінням, що завдання кримінального провадження не можуть бути вирішені за рахунок допиту неповнолітніх потерпілих, якщо це шкодить або може спричинити шкоду їх моральному стану.

Список використаних джерел

1. Olga Y. Guseva, Myroslav Popovych, Oksana V. Melnyk, Mykhailo V. Huzela. Features of Interrogation of Minor Victims in Pre-Trial Investigation Features of Interrogation of Minor Victims in Pre-Trial Investigation. Особливості допиту неповнолітніх потерпілих у досудово му розслідуванні. *CUESTIONES POLITICAS*. 2021. Vol. 39 Núm. 70 (October). URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/36866/39845>.

2. Мельник О., Попович М. Чи можлива психотерапія під час допиту неповнолітнього потерпілого? *KELM. Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 1. С. 84–89. (Республіка Польща).

3. Попович М. В. Дитиноцентризм як засада кримінального провадження. *Актуальні проблеми досудового розслідування та судового розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, шляхи їх вирішення*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 19 черв. 2020 р.). Київ, 2020. С. 246–249.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Модель «Барнахус»: загальна характеристика і впровадження в Україні: зб. матеріалів із впровадження моделі «Барнахус» в Україні / ЮНІСЕФ Україна ; Міжвідом. координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх. Київ, 2021. 52 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/model-barnahus-implementation-ukraine>.